

Asia: VM/742/04.00.00.09/2016

Lausuntopyyntö Suomen ja Viron välisestä väestön rekisteröintiä koskevasta valtiosopimuksesta

Kommentit sopimuksesta

Yleiset kommentit sopimuksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää sopimusta maiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvan näkökulmasta kannatettavana. Se selventäisi tältä osin maiden välillä liikkuvien henkilöiden asemaa. Maiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvan kannalta asumisella on merkitystä useissa tilanteissa, vaikka kansallisten sosiaaliturvaetuksia koskevien lakien mukaista asumisen edellytystä ei voida EU:ssa noudattaa. Suomen ja Viron välillä asuinmaan määrittelyllä on merkitystä erityisesti molemmissa maissa työskenteleviin henkilöihin sovellettavan lainsäädännön ratkaisemisessa (eli kuuluuko henkilö Suomen vai Viron sosiaaliturvaan, jos hän työskentelee molemmissa maissa), rajan yli työskentelevien sairaanhoito-oikeuksien ja kustannusvastuun määrittelyssä, perhe-etuksien maksuvastuun määrittelyssä ja rajatyöntekijöiden työttömyysturva-oikeuksissa. Väestörekisteriin merkitty asuinpaikka ei yksinään osoita EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetusten 883/2004 ja 987/2009 mukaista asumista, vaan toimii yhtenä seikkana arvioitaessa henkilön asetusten tarkoittamaa etujen tavanomaista keskusta kokonaisuutena. EU-maiden välillä sosiaaliturvaa yhteen sovitettaessa henkilöllä pitää olla joku asuinmaa ja viime kädessä maiden sosiaaliturvalaitosten on sovittava siitä, mitä maata pidetään asuinmaana. Pohjoismaiden välillä voimassa olevan väestörekisterisopimuksen mukaisen käytännön perusteella voi arvioida, että väestörekisterimerkinnän merkitys asumista osoittavana seikkana on vahvempi kuin sellaisissa tilanteissa kun väestörekisterisopimusta ei ole.

Kommentit sopimuksen tavoitteista ja soveltamisalasta

-

Kommentit muuttoa koskevasta menettelystä

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa sopimuksen 4 artiklan 1 kohtaan seuraavaa muotoilua:

”Jommastakummasta valtiosta toiseen muuttavan henkilön on ilmoitettava muutostaan vastaanottajavaltion rekisteriviranomaiselle tämän valtion lainsäädännön tai määräysten mukaisesti ja niissä annetussa määräajassa.”

Kyseisessä artiklassa on nyt määräys ainoastaan koskien ilmoituksen määräaika. Olisi selkeämpää, että artiklassa todettaisiin myös ilmoituksen tekemisestä vastaanottajavaltion lainsäädännön tai määräysten mukaisesti (mille viranomaiselle ja millä tavoin ilmoitus tehdään, mitä asiakirjoja vaaditaan jne.).

Kommentit tietojen vaihdosta ja käsittelystä

Sopimuksen 7 artiklan osalta ministeriö esittää tarkennettavan sitä, tarkoitetaanko puolisoilla avo- ja aviopuolisoa vai ainoastaan aviopuolisoa. Suomessa avoliitto rinnastuu sosiaaliturvaetuuksien näkökulmasta avioliittoon. Avoliiton määritelmänä on se, että puolisot elävät yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Aviopuolisot voivat puolestaan asua erillään ja silti sosiaaliturvaetuuksien näkökulmasta heitä pidetään puolisoina.

Lisäksi ministeriö toteaa, että tiedot, joita alkuperävaltio ilmoittaa vastaanottajavaltioon, voivat vanhentua jo pian tietojen toimittamisen jälkeen (esim. avioero tai huoltajan muutos alkuperämaassa), eikä niihin viran puolesta toimiteta päivityksiä alkuperävaltiosta. Jos tiedot siirretään sellaisinaan väestörekisteriin, ne voivat olla vanhentuneina eri viranomaisten käytettävissä. Henkilötietojen käsittelyssä ei saisi aiheutua epäselvyyttä siitä, mikä on ajantasainen tieto. Tämä liittyy myös 3 artiklaan ja tietojen käyttöön kirjaamishetkestä eteenpäin.

Sopimuksen 10 artiklassa ei ole määritelty, noudatetaanko asumisen määrittelyssä tiettyä siirtymäaika niiden osalta, joilla on vakinainen osoite molemmissa maissa sopimuksen voimaantulohetkellä. Sopimuksen 10.4 artiklassa todetaan: ”Toisessa valtiossa henkilö rekisteröidään muuttaneeksi määritettyyn asuinvaltioon tämän sopimuksen voimaantulopäivänä”. Kirjauksen perusteella asuinpaikka ja kotikunta lakkaavat toisessa valtiossa takautuen sopimuksen voimaantulopäivästä, vaikka asumisen määrittely tapahtuisi vasta myöhemmin. Asialla voi olla merkitystä henkilöön sovellettavan lainsäädännön, henkilön sosiaaliturvaoikeuksien ja kustannuksista vastaavan valtion määräytymisen sekä kotikunnan palvelujen kannalta. Ministeriö pitäisi parempana, ettei asuinpaikkaa merkittäisi taannehtivasti.

Sopimuksen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuus

Lausunnonantajan näkemys sopimuksen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta

Ministeriö pitää sopimuksen allekirjoittamista maiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvan näkökulmasta tarkoituksenmukaisena.

Sopimuksen eduskunnan myötävaikutusta edellyttävät määräykset

Sisältääkö sopimus sellaisia eduskunnan myötävaikutusta edellyttäviä määräyksiä, joita ei ole tunnistettu arviomuistiossa?

-

Edellyttääkö sopimuksen voimaantulo sellaisia muutoksia kansalliseen sääntelyyn, joita ei ole tunnistettu arviomuistiossa?

-

Muut kommentit eduskunnan myötävaikutusta edellyttävistä määräyksistä

-

Vaikutukset ja toimenpiteet

Kommentit sopimuksen vaikutuksista

Nykyisin monilla virolaisilla, jotka ovat Suomessa työssä jopa useiden vuosien ajan, on vakinainen asuinsoite (kotikunta) molemmissa maissa. He voivat käyttää kotikuntansa tarjoamia palveluja, kuten terveydenhuoltopalveluja, molemmissa maissa. Virolaisille työntekijöille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, on myönnetty todistuksia oikeudesta suomalaisten julkisen terveydenhuollon palvelujen käyttämiseen vähäinen määrä verrattuna työntekijöiden kokonaismäärään. Samoin Viron Suomesta laskuttamat korvaukset virolaisten työntekijöiden käyttämistä palveluista ovat melko vähäisiä. Viro voisi EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetusten perusteella laskuttaa Suomelta Suomessa työskentelevien virolaisten käyttämistä palveluista. Vaikuttaa siltä, että Suomessa työskentelevät henkilöt käyttävät Virossa kotikuntansa terveydenhoitopalveluja aivan kuten muutkin kuntalaiset.

Väestörekisterisopimusluonnoksen perusteella henkilöillä ei voisi olla kotikuntaa molemmissa maissa. Riippuen siitä, kuinka laajasti työntekijät ilmoittaisivat vakinaisesta muutosta Suomeen, voi sairaanhoidon kustannusten laskutuksen määrä Virossa kasvaa. Kotikunnan siirtymisellä yhteen maahan on merkitystä kotikunnan palvelujen käyttämisen kannalta erityisesti virolaisten osalta muuttoliikkeen ollessa suuremmalta osin Virossa Suomeen päin.

Mitä toimenpiteitä sopimuksen voimaantulo edellyttäisi hallinnon- tai toimialallanne?

Sopimuksen voimaantulon yhteydessä voi asuinpaikan poistumisesta toisesta maasta aiheutua muutoksia henkilöiden sosiaaliturvaan. Tästä aiheutuisi selvittelytyötä sosiaaliturvalainsäädäntöä toimeenpaneville viranomaisille sekä korostunutta tiedottamisen tarvetta.

Muut kommentit

Muut kommentit

Sopimuksen 2 artiklan otsikko on Määritelmät, mutta b kohdassa on sisällöllinen määräys. Mainitun kohdan mukainen toteamus sopisi ministeriön näkemyksen mukaan paremmin 4 artiklan 1 kohtaan.

Vaihtoehtoisesti ministeriö ehdottaa, että 2 artiklassa määriteltäisiin alle 12 kk kestävä tilapäinen oleskelu ja 4 artiklan 1 kohdassa todettaisiin, ettei tilapäisestä oleskelusta tarvitse ilmoittaa.

Lisäksi 2 artiklan g kohta on ministeriön näkemyksen mukaan epäselvä ja tulkinnanvarainen. Kohdasta ei ilmene selkeästi, miten kauan vastaanottajavaltion ja alkuperävaltion käsitteitä sovelletaan niin kuin ne ovat muuttohetkellä.

Iles Maija
Sosiaali- ja terveysministeriö